

Cynulliad Cymunedol ar yr Hinsawdd

Bro Ffestiniog

Adroddiad 2

CREU • CYMUNEDAU • GWYRDD
GWYRDDNI
COMMUNITY • CLIMATE • ACTION

Cynhaliwyd Cynulliad 2 Bro Ffestiniog ar 19 a 20 Hydref 2022
yn y Neuadd yn Llan Ffestiniog

Cynhaliwyd sesiwn dal i fyny dros Zoom ar ddydd Sadwrn 5ed Tachwedd ar gyfer ychydig o'r aelodau nad oedd yn gallu bod yn bresennol

Sesiwn 1

Yn ystod y cynulliad wyneb yn wyneb, cawsom sesiwn dychmygu/rhagweld y dyfodol lle cymerodd aelodau'r cynulliad amser i feddwl am rai delweddau a syniadau o sut y gallai'r dyfodol edrych ym Mro Ffestiniog - pe bai popeth y gellid ei wneud wedi'i wneud. Fe wnaethom rywbeth tebyg ar y sesiwn Zoom.

Dyma rywfaint o'r sgript a ddefnyddiwyd gennym i sbarduno'r dychymyg:

Sut bynnag y gwnewch hynny, dwi'n eich gwahodda yn awr i ddychmygu Dyffryn Peris yn y flwyddyn, rhywbeth fel 2040, lle rydym wedi gwneud popeth o fewn ein gallu i leihau newid yn yr hinsawdd ac i addasu i'w effeithiau.

Beth fydddech chi wrth eich bodd yn ei weld?... Sut hoffech chi iddo fod yn wahanol i 2022?

Efallai meddyliwch am yr adeiladau - Sut rai yw'r tai? Beth am adeiladau cyhoeddus? Busnesau?

Bwyd - pa fath o fwyd sydd i'w fwyta yma? O ble mae'n dod? Sut mae'n cael ei gynhyrchu?

O lle wyt ti'n cael dy ddillad?

Cymuned - ydan ni'n gofalu am ein gilydd? sut ydyn ni'n gwneud hynny?

Wrth sefyll ar Stwlan dam, beth sydd wedi newid?

Ar hyd Stryd Fawr Penrhyndeudraeth, be sy'n wahanol?

Be sydd wedi digwydd yn Chwarelau?

Sut ydych chi'n mynd o gwmpas?

Beth mae pobl yn ei wneud? Ydy gwaith yn wahanol?

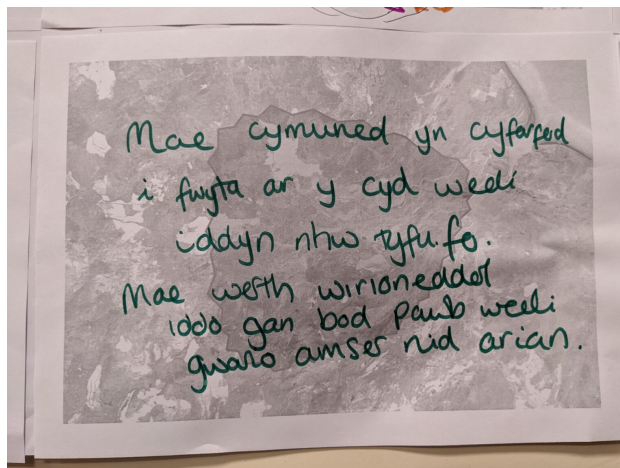
Beth am addysg, ble mae plant yn dysgu, beth mae plant yn ei ddysgu?

Beth am wyliau a thwristiaeth? Oes yna lot o bobl o gwmpas?

Beth am bryfed, adar, anifeiliaid a phlanhigion... Welwch chi nhw? Ydi ein perthynas â nhw yn wahanol?

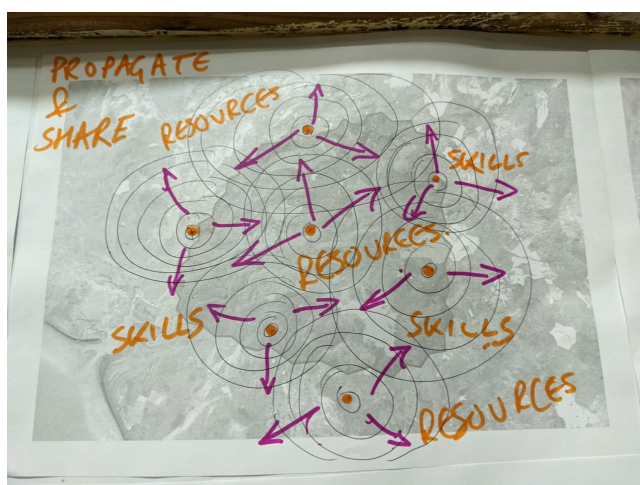
Beth am anghydraddoldebau - Ydi Bro Ffestiniog yn lle tecach i fyw a gweithio ynddo? Os felly, sut?

Dyma nodiadau o'r holl weledigaethau:

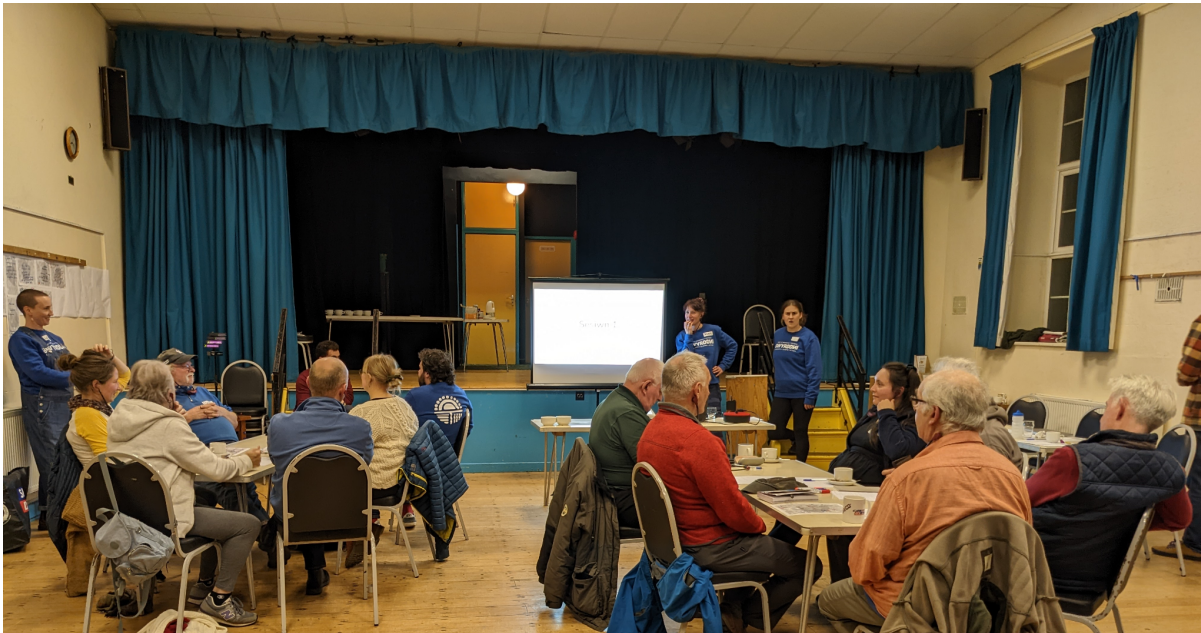

Pe bai popeth y gellid bod wedi'i wneud wedi'i wneud, sut allai hynny'n edrych? (cofiwch - gweledigaethau/blaenoriaethau unigol, personol yw'r rhain ac nid ydynt yn benderfyniadau grŵp!)
Mae mwy o fannau tyfu cyhoeddus, mwy o wybodaeth am fannau cymunedol ac addysg am gynnyrch tymhorol, lleol.
Mae mannau ac adeiladau gwag wedi'u hadnewyddu er budd y gymuned: Gwely a Brecwast, hosteli, siopau i gynhyrchwyr lleol, mwy o brosiectau tyfu cymunedol, mannau blodau gwyllt
Ynni i Bawb - Hydro, Solar, Llanw, Nuke ??
Stryd fawr - caffi atgyweirio - trwsio gyda chi, punt leol, caffi trwsio beiciau, canolbwynt ar gyfer gwefru beiciau trydan
Mae twristiaid yn ymweld i gymryd rhan mewn cyfleoedd gwirfoddoli a phrofiadau diwylliannol cyfoethog a ddarperir gan bobl leol
Mae'r gymuned yn cyfarfod i fwyta gyda'i gilydd ar ôl iddynt dyfu'r bwyd. Mae iddo werth gwirioneddol gan fod pawb wedi defnyddio eu hamser nid arian.
Lluosogi a rhannu - adnoddau a sgiliau
Marchnadoedd lleol, sgiliau natur ymarferol, bwyd wedi'i dyfu'n lleol, economi gylchol, swyddi o safon, cynhyrchu ynni sy'n eiddo i'r gymuned, llai o ddibyniaeth ar geir, beicio
Mae plant ein cymuned yn cael eu bwydo â chynnyrch sy'n cael ei dyfu ar yr un pridd ag y maen nhw'n cael ei fagu arno
Ynni a gynhyrchir yn lleol yn cyflenwi'r gymuned leol - yr un peth ag ynni a gallu pobl i wasanaethu'r gymuned leol

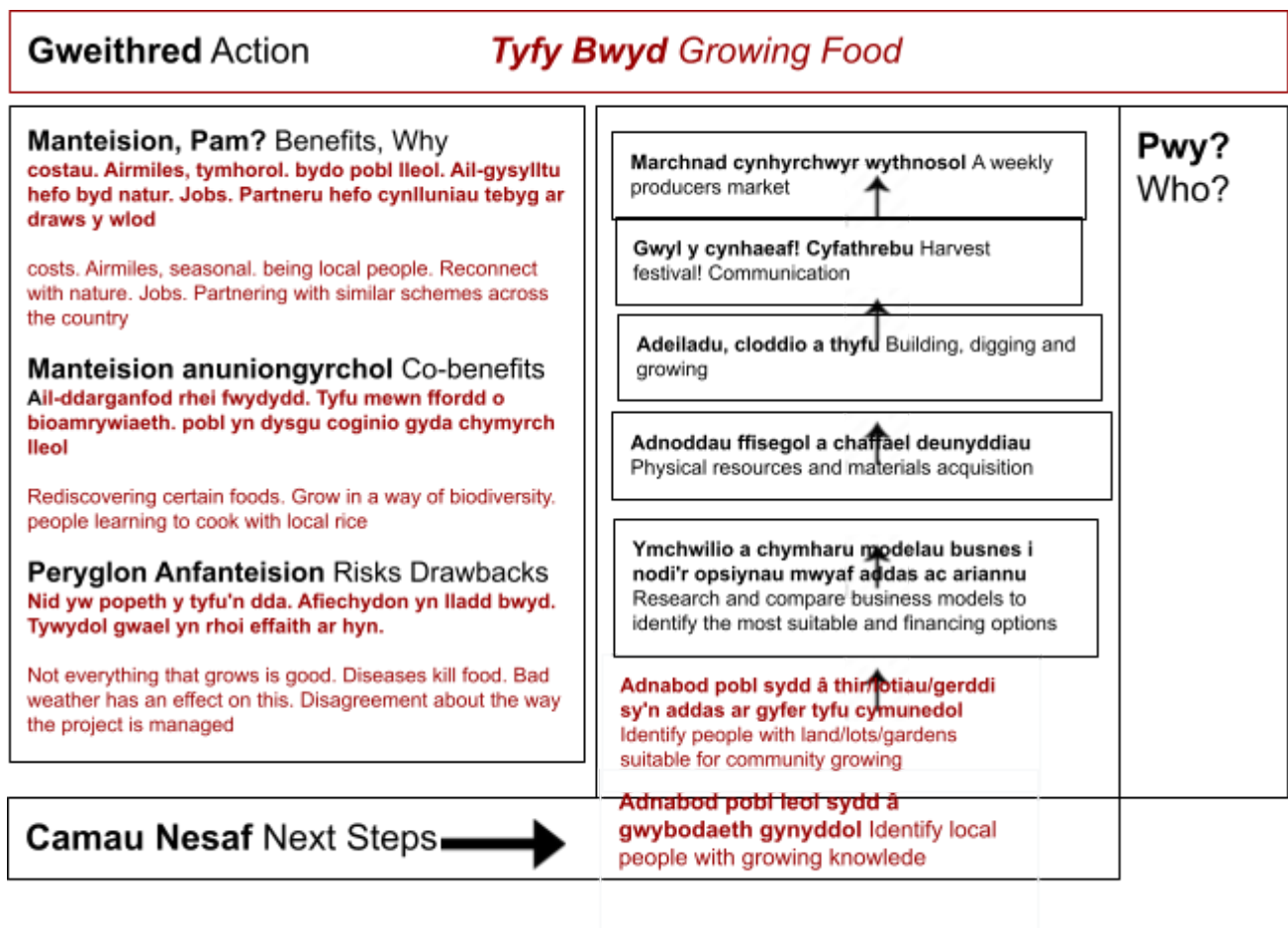
Mae 'gwir gost' hinsawdd wedi'i 'gynnwys ym mhris cynhyrchion a gwasanaethau (felly rydym yn symud i ynni isel a chyflenwad lleol)
Mae llawer o fannau gwyrdd cymunedol i fwynhau natur a thyfu llysiau, ffrwythau a blodau
Mae pob anifail ymledol yn cael ei ddileu
Mae gwaith a busnes yn gwasanaethu'r gymuned ac nid cyfalaf
Rydym wedi Creu Cysylltiadau Cymunedol Lleol - lleoedd sy'n ariannu eu hunain! Canolfannau cymdeithasol, doethineb ein hynafiaid, gofod a rennir ar y stryd - compostio/tyfu, twmpath - rhannu cerddoriaeth ddiwylliannol, adeiladu gyda'n gilydd rhannu sgiliau DIY - gwau - nyddu ffibr o blanhigion
Ynni Cymunedol (dim er elw) - helpu cyflogaeth ac addysg, ynni rhad, adnewyddadwy, cymunedol, byw'n gynaliadwy, iechyd, hinsawdd, trafnidiaeth
Rydym wedi llobio'r parc cenedlaethol/Cadw i lacio rheolau adeiladu, i gynyddu gwydr dwbl, tyrbinau gwynt, paneli solar.
Mwy o gynnyrch lleol
Mae'r gymuned wedi ei chysylltu'n dda ac mae pobl yn gwybod beth sy'n digwydd o'u cwmpas
Ein cymuned yn buddsoddi yn eu hasedau lleol ein hunain - manteisio ar ein hasedau naturiol helaeth! Dyfodol uwch-dechnoleg ynghyd â doethineb hynafol
Mae banc lleol
Ceir addysg leol a chymunedol gyda gweledigaeth ryngwladol
Ffrwythau am ddim. Plannu mwy o goed ffrwythau, cyfnewid hadau
Bwyd iach fforddiadwy wedi'i dyfu'n lleol ac o ffynonellau cynaliadwy i bawb - nid oes angen mwy o fanciau bwyd!
Cymuned glos yn rheoli eu tynged eu hunain.
Mae yna lawer o brosiectau sy'n eiddo i'r gymuned, yn enwedig cynhyrchu ynni adnewyddadwy sy'n elwa ar wynt a glaw. Ac mae pobl wedi gweld trwy ymdrechion y llywodraeth i wyrdd-galchu ynni

Sesiwn 2

Yna fe dreulion ni beth amser ar 4 pwnc dewisol i gynhyrchu camau gweithredu realistig

Cynhaliodd GwyrddNi sgwrs ar 'Tyfu Bwyd'. Gallwch wyllo'r sgwrs yn ôl [ar YouTube yma](#). Dyma [drawsgrifiad Saesneg llawn](#) o'r sgwrs. Dyma'r [pecyn gwybodaeth llawn](#) ar gyfer y sgwrs hon. Gwerth gwyllo a/neu ddarllen.

Diddordeb mewn darllen/gwranddo pellach?:

Annwyl fynychwyr ein sgwrs tyfu bwyd / Dear attendees of our food growing talk,

Gan Mike Goldthorp....

Podcast and reading recommendations :

Accidental Gods:

- [Growing food around, between and on trees](#)
- [Building soil, healing the earth, feeding humanity](#)
-

Harmony Project (more around education, but some really great food-related ones too)

- <https://harmonyproject.libsyn.com/harmony-in-education-with-barny-haughton>
- <https://harmonyproject.libsyn.com/the-future-of-education-with-donna-edmonds>

Over the Farm Gate:

<https://podcasts.apple.com/gb/podcast/over-the-farm-gate/id1508553337>

Farmerama: <https://farmerama.co/>

Sustainable Food Trust: <https://sustainablefoodtrust.org/podcasts/>

MANIFFESTO BWYD | FOOD MANIFESTO

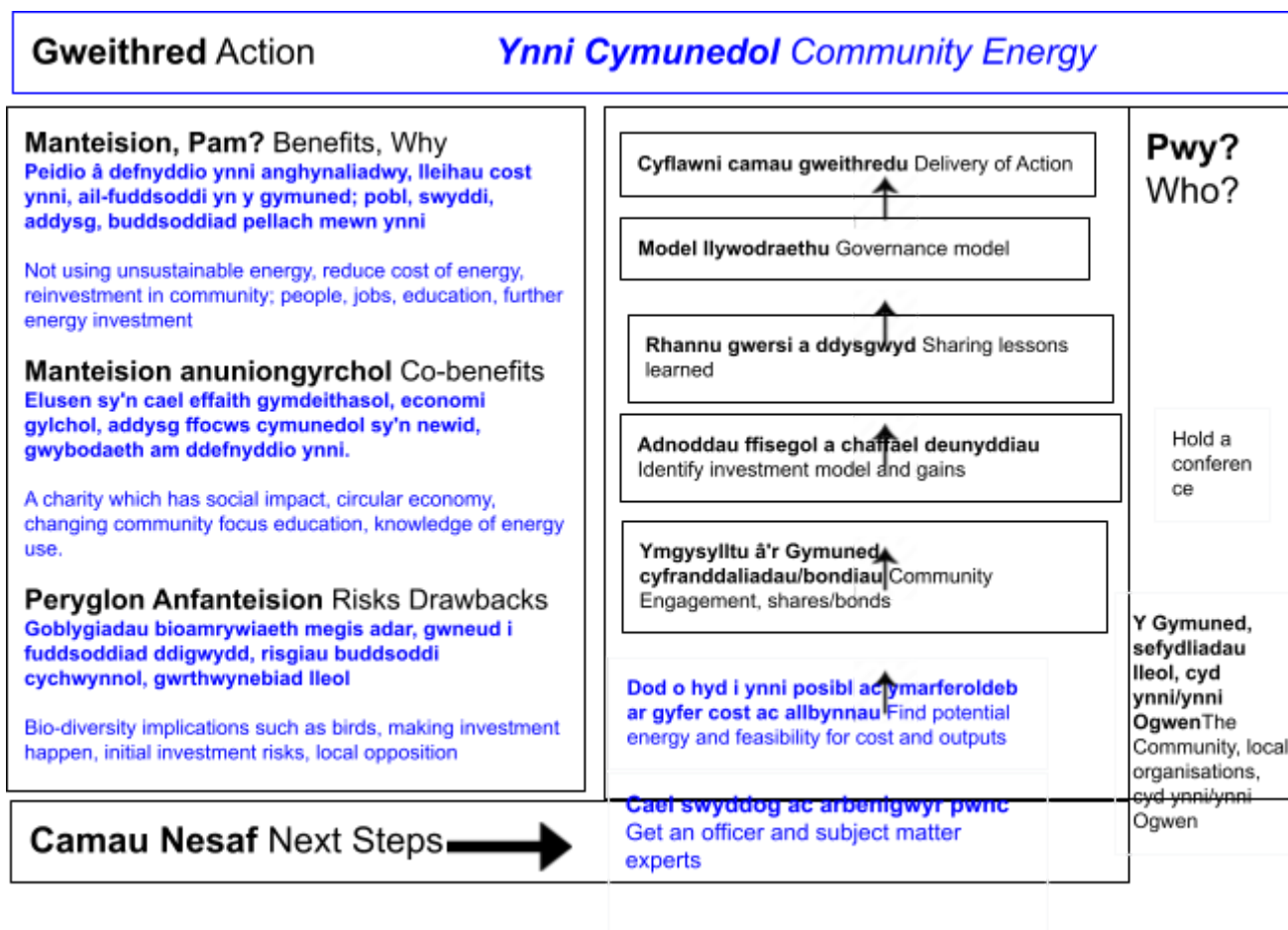
CREU SYSTEM FWYD WELL I GYMRU | CREATING A BETTER FOOD SYSTEM FOR WALES

<https://foodmanifesto.wales/manifesto/>

Amber Wheeler's report on Welsh Horticulture:

<https://foodmanifesto.wales/2015/09/25/beyond-5-a-day/>

NB: Mae'r Dref Werdd yn cynnal Prosiect Gardd Farchnad ar y tir y tu ôl i'r Manod:
[Edrychwch arno!](#)

Cynhaliodd GwyrddNi sgwrs ar 'Ynni Cymunedol'. Gallwch wyllo'r sgwrs yn ôl yn fuan ar youtube yma: <https://www.youtube.com/watch?v=GD68wKx88Nw&t=9s>. Roedd hwn yn gyfle defnyddiol i glywed gan Ynni Ogwen, Ynni Padarn Perris ac Ynni Cymunedol Cymru, a gofyn cwestiynau iddynt. Yn anffodus mae'r sain Cymraeg a Saesneg wedi eu cynnwys ar y fideo, ymddiheuriadau am hyn. Mae'r pecyn gwybodaeth llawn yma:

<https://www.gwyrddni.cymru/wp-content/uploads/2022/12/2-Ynni-Cymunedol-Pecyn-Gwybodaeth-.pdf>

Cafwyd sgwrs wych gan Ynni Padarn Peris yn Nyffryn Peris Cynulliad 2. Dyma'r sgwrs ar YouTube GwyrddNi: <https://www.youtube.com/watch?v=ZfCXjilA6eg&t=10s>
Anfonaf y trawsgrifiad **yn fuan**.

Gweithred Action

Rhannu sgiliau a trwsio Skills and repair Share

Manteision, Pam? Benefits, Why

Dim angen prynu "stwmff" - ailgylchu, ailddedfyddio at bwrpas lleihau costau. Mae Addysg Leol, yr Economi Leol, yn darparu cartref ar gyfer 'darnau a phobs' offer nas defnyddir.

No need to buy "stuff" - recycle reuse repurpose reduced costs. Local Education, Local Economy, provide a home for unused equipment 'bits and bobs'

Manteision anuniongyrchol Co-benefits

Cymdeithasu, adeiladu cymunedau/rhannu gwybodaeth, darparu cyflogaeth i bobl reoli'r cynllun "Rwy'n adnabod person sy'n gallu", rhannu offer gyda phrosiectau eraill

Socialising, building communities/knowledge sharing, provide employment for people to manage scheme "I know a person who can", sharing tools with other projects

Peryglon Anfanteision Risks Drawbacks

Cymryd gwaith gan fasnachwyr lleol, goblygiadau cyfreithiol ee profi PAT, cynllun yn cael ei fanteisio arno, angen gwasanaeth tanysgrifio?

Taking work from local traders, legal implications eg PAT testing, scheme being taken advantage of, need subscription service?

Pwy?
Who?

Camau Nesaf Next Steps

Siarad efo'r cymuned Talk to the community

Gweithred Action

Insiwleiddio Cartrefi Insulating Homes

Manteision, Pam? Benefits, Why

Arbed arian ar filiau, llai o CO2 yn cael ei roi allan i'r amgylchedd. Budd iechyd - henoed yn arbennig yn dioddef yn yr oerfel. Effeithiau tai oerion — lleithder Save money on bills, less CO2 put out into the environment. Health benefit - elderly particularly suffer in the cold. Effects of cold houses - dampness

Manteision anuniongyrchol Co-benefits

Datblygu sgiliau - gweithdy DIY atal drafftiau, cartrefi cynhesach, adeiladu cymunedol, ychwanegu gwerth at eiddo

Developing skills - workshop DIY draught proofing, warmer homes, community building, add value to property

Peryglon Anfanteision Risks Drawbacks

Adeiladau wedi'u hinswleiddio - sbwng / chwipio - cynnwys carbon y welliant - adeiladau mwy hyll / estheteg. Canfyddiadau/amhariad mewn cartrefi Buildings insulated - foam/pebbledash - carbon content of improvement - uglier buildings/aesthetics. Perceptions/dirupcion in homes

Enghreifftiau. Effeithlonrwydd ynni mewn ysgolion Examples. Energy efficiency in schools

tyfu cywarch - cywarch lleol ar gyfer inswleiddio Growing hemp - local hempcrete for insulation

Dewch â phobl ynghyd i ddysgu sut i atal drafftiau DIY. Cefnogaeth i wella cartrefi gyda'n gilydd... Bring people together to learn DIY draught proofing. Support to improve homes together...

Atebion syml, atal drafftiau, inswleiddio to...Pa gartrefi? Simple solutions: draught proofing, roof insulation

Ymchwiliwch i'r hyn sydd wedi'i wneud o'r blaen, beth yw ystadegau'r Research what has been done before, what are the statistics

System wresogi gymunedol Community heating system

Nid yw partneriaethau mascritigol, achos busnes, estheteg yn orfodol Critical mass partnerships, businesscase, aesthetics not mandatory Ymchwilio i fodolau ariannu Researching funding models

Aseswyr cartrefi ynni Homes/energy assessors

Hyfforddi masnachwyr lleol Train local tradespeople

Cael cefnogaeth gan drigolion Get support from resident

Pa Cartrefi? Which homes?

A yw'n raddadwy Is it scalable?

Pwy?
Who?

Masnachwyr Lleol Local Trades people
Y Dref werdd Community Trust
Ymddiriedolaeth Gymunedol

Camau Nesaf Next Steps

Sesiwn 3

A gwnaethom rywfaint o gynnydd pwysig ar gyfer gwneud yn siŵr bod yr holl gamau yn y cynllun yn gam gweithredu cywir ac y byddant yn llwyddiannus.

Dyma'r ddogfen gyda'r holl gwestiynau yr oeddem yn meddwl y dylem fod yn eu gwirio gyda'r holl gynigion gweithredu.

Cwestiynau i'w gofyn am yr holl gamau gweithredu arfaethedig
<i>laith, diwylliant</i> Ydi o'n parchu pobl a busnesau lleol? Ydi o ar gael i bawb? Ydi o'n adlewyrchu treftadaeth diwyllianol a ieithyddol ein hardal? Oes cyfloedd addysgiadol ynghlwm a'r weithred? Allani ddiffinio'r gymuned? Pwy sydd mewn a pwy sydd allan? Ydio'n perthyn i'r diwylliant presenol neu hanesyddol? Sut ydani'n cynnwys rhai sydd yn erbyn? Ydi hwn yn creu lles i'r cymunedau lleol? sut mae sicrhau bod cymunedau gwledig yn cael eu cysylltu?
<i>Cyfiawnder/Tegwch</i> Ydi'r weithred yn cysidro sut yr ydym yn cyfathrebu hyn gyda'r gymuned? Yda ni'n bod yn gynhwysol ac yn cynnig mynediad llawn? Ydi pawb isio hyn? Ydio'n fforddiadwy? Ydi hwn am gael effaith negyddol ar unrhyw un yn y gymuned? Ydio ar gael i bawb? Ydi'r angen ar gyfer hyn yn gael ei rannu gan pawb? A wneith o greu problemau i rannau o'r gymuned? Ydi hwn yn mynd i'r afael ar tlodi?
<i>Effeithiolrwydd</i> Ydi o'n gynaliadwy? Ydi pawb isio hyn? Oes 'na ffordd gwell o wneud hyn? Ydi beth 'da ni'n ei awgrymu yn gwneud y defnydd gorau o'r dechnoleg sydd ar gael? Ydio'n llesol i'r gymuned? Ydio werth o? Ydio'n financially viable? Ydani'n reinventing the wheel? Sut ydani'n mesur os dio'n gweithio? Ydio'n feasible yn dechnedol ac ariannol? Oes yna gefnogaeth gan y cyhoedd? Ai hwn yw'r defnydd gorau o arian ac amser?

Ydio'n gynnalwadwy? A oes enghraifft o hyn yn cael ei wneud yn llwyddiannus mewn mannau eraill? A oes gennym yr arbenigedd / mynediad at arbenigedd sydd ei angen ar gyfer y prosiect?
Allyriadau Ydi'r weithred yma yn lleihau allyriadau carbon yn hir dymor? Oes 'na broses gwerthuso allyriadau carbon ar hyd oes y prosiect? Sut ydani'n profi bod y gweithredu yma yn lleihau allyriadau? Ydi hwn yn gael ei yrru gan y gwyddoniaeth?
Llinellau amser Allwn ni wneud cynllun? Allwn ni fforddio i ddisgwyl? Oes genym ni gynllun olyniaeth? Ydi'r gweithred yma'n future proof? Oes amserlen glir a SMART i hyn? Allani wneud llinell amser? Allani gynllunio ymlaen? sut gallwn ni gynnal y cyflenwad o nwyddau/eitemau/pethau angenrheidiol?
Bioamrywiaeth Ydi'r weithred yma yn gwella bioamrywiaeth yn lleol? Ydi ein dulliau a'n gweithredoedd yn gytbwys a proportionate wrth ddelio gyda risgiau a bygythiadau? Ydio'n parchu'r amgylchedd lleol? Ydi'r weithred yma am gael effaith negyddol ar beioamrywiaeth lleol? Ydi'r weithred yma yn hyrwyddo defnydd o gynrych amgylcheddol-gyfeillgar? Ydani wedi ystyried sut rydym yn defnyddio a gwaredu cynrych dros ben? Ydio'n neud cyn-lleied o niwed a phosib?
Arferion gorau Yda ni'n cyflawni arfer gorau? Ydani'n rhannu arfer gorau?
Iechyd a Lles Ydi hyn yn gwella iechyd y gymuned?
Caniatad Oes gan y weithred yma gefnogaeth holl aelodau'r cynulliad? (cydsyniad)
Hygryddedd / Rheoleiddio Be ydani fel arweinwyr yn ei gael allan ohono fo? Ydani'n agored a gonest efo pawb am y prosiect?

Mewn trafodaeth ar Zoom credwyd y byddai **datganiad gweledigaeth** ar gyfer gweithredu'r cynulliad yn ddefnyddiol iawn.

Gallai datganiad gweledigaeth byr ddod â'r holl gwestiynau hyn at ei gilydd - a gallai fod yn bennawd ar gyfer sut rydym yn penderfynu ar y camau gweithredu cywir ar gyfer y gymuned a'r hinsawdd.

Thema Cynulliad 3 yw pwytho

- Byddwn yn pwytho mewn gwaith sydd eisoes yn mynd ymlaen ym Mro Ffestiniog
- Byddwn yn pwytho'r profiad o waith sydd wedi mynd ymlaen yn y meysydd eraill a'r cynulladau eraill
- A byddwn yn pwytho'r broses cynulliad o bobl ifanc Bro Ffestiniog: Y Cylchdaith a'u Cynulliad eu hunain.
- Byddwn yn creu Datganiad o Weledigaeth, y gellir pwytho'r holl gamau gweithredu ynddo.

Felly nodwyddau ac edau yn barod.

Cynulliad 3:
25ain a'r 26ain o
Ionawr
6yh-9yh
Neuadd Llan
Ffestiniog

Mae'n debyg mai smwddio fydd
thema Cynulliad 4!

Adduned

Rhyngom rydym yn adnabod cannoedd o bobl, rhieni, pobl ifanc, ffrindiau, teulu, cymdogion, cydweithwyr... trwy gael y bobl hyn i lofnodi'r Addewid GwyrddNi bydd llawer o bobl yn barod i ddarllen ein Cynllun Gweithredu, ac o ganlyniad gobeithio eu bod yn barod i gefnogi a chyfrannu at ddyfodol cynaliadwy'r ardal hon.

[Gwefan GwyrddNi linc](#)

CREU • CYMUNEDAU • GWYRDD
GWYRDDNI
 COMMUNITY • CLIMATE • ACTION

Datblygiadau Egni Gwledig

PARTNERIAETH
 OGWEN

YR
 ORSAF

CYD
 YNNI

Ynni Llŷn
 Hysbysu, Arbed, Cynhyrchu
 Inform, Conserve, Produce

CRONFA
 GYMUNEDOL
 COMMUNITY
 FUND